

Comentariul poeziei Tiganiada scrisa de Ion Budai-Deleanu - a cincea parte

Tiganiii isi aleg o comisie si un sfat, un fel de "parlament", dar indeciziile, in privinta guvernarii, ii conduc spre o solutie de compromis si spre o forma mixta de guvernament, practic, imposibil de realizat, intrucat contine elemente eteroclite si contradictorii: "Adeca pusera sa nu fie/ Stapania lor nici monarhica/ Nici orice feliu de-aristocratie/ Dar nici cu totul democratica/ Ci demo-aristo-monarhiceasca/ Sa fie s'asa sa sa numeasca".

Ironia lui Budai-Deleanu este geniala in dialog intervin mai multi protagonisti (Draghici, Goleman, Gogu, Corcodel, Ciuciu) care critica rand pe rand, institutiile feudale: monarhia absoluta prin drept divin, boierimea si dregatoriile, biserica si clerul. Dar, tiganiii nu stapanesc arta dialogului si discutiile asupra formelor de guvernament sfarsesc intr-o incaierare generala.

"Tiganiada" este o capodopera ale carei semnificatii raman mereu actuale. In privinta versificatiei, Budai-Deleanu este cel care introduce, in poezia noastra ingambamentul, procedeu ce consta in eliberarea de constrangerile prozodice, prin continuarea ideii poetice in versurile urmatoare, prin ingambament poezia culta se emancipeaza de versificatia populara.

Prin latura eroica si mitologica Budai-Deleanu se dovedeste un precursor al lui Eminescu, iar prin cea satirica si caricaturala, il anticipeaza pe Caragiale. Talentul lui Budai-Deleanu nu este descriptiv. El nu are "finetea de gravor" a lui Cantemir, cum ne spune G. Calinescu, in Istoria literaturii romane de la origini pana in prezent. In schimb, Budai-Deleanu are un adevarat geniu al limbii, capacitatea lui de inventivitate verbala de a crea forme noi, mergand pana la inventii lexicale proprii, este extraordinara fiind comparabila numai cu aceea a lui Eminescu, Creanga sau Arghezi. Budai-Deleanu este un mare creator de limba catalogul numelor tiganesti alcatuieste, asa cum se exprima deosebit de plastic G. Calinescu, "o adevarata orchestra burlesca intemeiata mai ales peonomatopee" (Istoria literaturii romane de la origini pana in prezent).

Limba lui Budai-Deleanu este de o mare diversitate si originalitate si cuprinde pe langa arhaisme, numeroase neologisme, de provenienta latina si occidentala, italianisme, alaturi de grecisme si turcisme.

Tiganiada este o stranie capodopera, prin valoare si profunzime, daca o raportam la vremea ei, o scriere singulara in epoca si cu un destin nu mai putin ciudat, in postumitate, o dovada exemplara a posibilitatilor expresive ale limbii noastre literare, la inceputul veacului trecut.